

การเชื่อมโยงและบูรณาการแผน ระดับนโยบายสู่แผนในระดับพื้นที่

สรุปการบรรยายกิจกรรมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ในรูปแบบชุมชนนักปฏิบัติ (COPs)

สรุปกิจกรรมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบชุมชนนักปฏิบัติ (COPS)
ของ สป.มท. ครั้งที่ 2/2563
หัวข้อเรื่อง “การเชื่อมโยงและบูรณาการแผนระดับนโยบายสู่แผนในระดับพื้นที่”
เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2563
ณ ห้องประชุมราชสีห์ ชั้น 2 อาคารศาลาว่าการกระทรวงมหาดไทย

**ภาพรวมการเชื่อมโยงและบูรณาการแผนระดับนโยบายสู่แผนในระดับพื้นที่ : โดยนายทรงกลด
 สว่างวงศ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ ช่วยราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย**

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่บังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในส่วนที่เพิ่มเติมในพระราชบัญญัติใหม่นี้ ได้แก่

ประการแรก ให้มีคณะกรรมการกฤษฎีกา ทำหน้าที่ในการดูแลในมิติของกฎหมาย

ประการที่ 2 เรื่องของการมอบอำนาจ จะมอบอำนาจในแนวดิ่ง เน้นสายการบังคับบัญชา เมื่อปี พ.ศ. 2551 มีการมอบหมายไปให้หน่วยบริการ เช่น หน่วยบริการรับเสด็จฯ รับลงทะเบียน หรือสามารถไปตั้งจุดบริการในห้างสรรพสินค้าหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อมอบหมายไปถึงผู้ปฏิบัติให้มีอำนาจในการอนุมัติ อนุญาต เป็นการมอบอำนาจไปถึงผู้ปฏิบัติ ทำให้การบริการประชาชนรวดเร็วขึ้น

ประการที่ 3 ให้จังหวัด/กลุ่มจังหวัดสามารถมีคำขอจัดสรรงบประมาณเพื่อไปบริหารหรือแก้ปัญหาในพื้นที่ด้วยตนเอง โดยก่อนหน้านี้การรับจัดสรรงบประมาณต้องรอแนวทางจาก กรม กระทรวง จัดสรรให้เท่านั้น ซึ่งการบริหารงบ Function ในบางจังหวัดอาจไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2551 จังหวัด/กลุ่มจังหวัดสามารถมีคำขอรับจัดสรรงบประมาณเพื่อไปพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในพื้นที่ นอกเหนือจากแหล่งงบประมาณที่งบ Function จัดสรรให้แล้ว หมายความว่า มีแหล่งงบประมาณที่สามารถจะแก้ปัญหาตามบริบทในพื้นที่ได้ ในขณะที่เดียวกันการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้นไม่สามารถครอบคลุมได้ทั้งหมด เนื่องจากแผนการพัฒนาไม่มีความชัดเจน ขาดการเชื่อมโยงกันระหว่างแผนตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จนมาถึงจังหวัด สาเหตุมาจากต่างคนต่างทำ ต่างออกแบบกลไกของตนเอง หน่วยงานต่างออกระเบียบ/หนังสือสั่งการเพื่อกำหนดแนวทางของหน่วยงานเอง ซึ่งไม่ได้พิจารณาว่ามีทิศทางไปในทางเดียวกันหรือไม่ โดยจะเห็นได้ว่า แม้กระทั่งแผนพัฒนาท้องถิ่นในระเบียบกระทรวงมหาดไทยบอกว่า ให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาจังหวัด แต่ในขณะเดียวกันท้องถิ่นก็มีอิสระอยู่ในระดับหนึ่ง รวมถึงห้วงเวลาในการจัดทำแผนของท้องถิ่นกับของจังหวัดซึ่งไม่มีความสอดคล้องกัน จึงเป็นที่มาของการยกย่องระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเรื่องของการจัดทำแผนที่เรียกว่า One Plan

ทำไมถึงชื่อว่า “การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล”

เหตุผลทำไมถึงใช้ข้อความว่า การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล เนื่องจากแผนพัฒนาระดับจังหวัดได้มีพระราชบัญญัติรองรับ แผนพัฒนาท้องถิ่นก็มีระเบียบกระทรวงมหาดไทยรองรับ แผนพัฒนาหมู่บ้านก็มีระเบียบอยู่แล้ว สิ่งที่ขาดหายไปคือ แผนพัฒนาระดับอำเภอ

และตำบล เพราะฉะนั้นการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล จึงกำหนดขึ้นมาเพื่ออุดช่องว่าง และเกิดการเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาระดับจังหวัดและแผนพัฒนาของท้องถิ่น ที่มีระเบียบหรือกฎหมายรองรับให้เป็นเนื้อเดียวกัน มีการบูรณาการเชื่อมโยงและประสานกลมเกลียวกัน จึงเป็นที่มาของการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ที่ไล่เรียงกัน โดยเริ่มต้นจาก**ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี** ประเด็น ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ข้อ 4.2 กำหนดให้ภาครัฐ บริหารงานแบบบูรณาการโดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายและเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกระดับ ทุกประเด็น ทุกภารกิจ และทุกพื้นที่ การบริหารจัดการภาครัฐ มีความสอดคล้องเชื่อมโยงและเป็นกลไกสำคัญในการนำ ยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติในทุกระดับมีการจัดสรรงบประมาณที่มีลักษณะยึดโยงกับยุทธศาสตร์ในทุกระดับ มีเป้าหมายร่วมกัน ทั้งในเชิงประเด็น เชิงภารกิจ และเชิงพื้นที่ โดยอาศัยข้อมูลขนาดใหญ่ รวมทั้งมีระบบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ภารกิจและพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็น การพัฒนา การจัดทำนโยบาย และการติดตามประเมินผลที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ.2551

มีเจตนารมณ์ให้การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ประกอบด้วย 3 หลัก คือ

1) **การบูรณาการเชิงพื้นที่ (Area-Based)** : โดยให้ความสำคัญกับปัญหา ความต้องการของ พื้นที่ที่กำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา การวางแผน การกำหนดแผนงาน/โครงการ และงบประมาณ โดยบูรณาการร่วมกันของทุกหน่วยงาน

2) **ความสอดคล้องและเชื่อมโยง** : แผนพัฒนาในแต่ละระดับต้องมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน ระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายของรัฐบาล และสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่

3) **การมีส่วนร่วม** : การจัดทำแผน ต้องเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาคประชาชน

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2557 เห็นชอบ เรื่อง การบูรณาการ แผนงาน/โครงการ ในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ในระดับพื้นที่จังหวัด (Area Based) ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แผนงาน/โครงการของทุกหน่วยงานที่จะดำเนินการในพื้นที่จังหวัด เกิดการบูรณาการ ร่วมกันตั้งแต่ระดับพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนตำบล อำเภอ และไปสู่กระบวนการจัดทำแผนในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนของแผนงาน/โครงการ งบประมาณ และพื้นที่ดำเนินการ รวมทั้ง การกำหนดห้วง เวลาการดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และให้ส่วนราชการ/ อปท. สามารถนำแผนงาน/โครงการที่อยู่ในแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ไปบรรจุไว้ในแผนค่าของงบประมาณ รายจ่ายประจำปีของส่วนราชการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2560

กำหนดให้มีคณะกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค (ก.บ.ภ.) โดยมีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ได้กำหนดนโยบายในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด /กลุ่มจังหวัด โดยใช้กระบวนการประชาคมแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนหรือการจัดเวทีระดมความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ผ่านกลไกการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาอำเภอ ให้เกิดความเชื่อมโยงสอดคล้องกันในทุกระดับเป็นแผนเดียวกัน

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล พ.ศ. 2562

กระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่รับผิดชอบในการบูรณาการและเชื่อมโยงแผนในระดับพื้นที่ระดับหมู่บ้าน (แผนพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน) ระดับตำบล (แผนพัฒนาตำบล/แผนพัฒนาท้องถิ่น) ระดับอำเภอ (แผนพัฒนาอำเภอ) และระดับจังหวัด (แผนพัฒนาจังหวัด/แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด) เชื่อมโยงไปสู่แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และแผนพัฒนาภาค แต่เนื่องจากในปัจจุบันยังขาดกลไกและแนวทางปฏิบัติในการเชื่อมโยงแผนตั้งแต่ระดับอำเภอไปยังพื้นที่ รวมทั้งยังไม่มีระเบียบ/กฎหมาย รองรับการจัดทำแผนในระดับอำเภอ

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ตั้งแต่หมู่บ้าน/ชุมชน ตำบล ท้องถิ่น อำเภอ เชื่อมโยงและสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และแผนพัฒนาภาค นำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาในแต่ละระดับที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงในทิศทางเดียวกัน

จึงได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล พ.ศ. 2562 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2562

โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงกลไกการจัดทำและการประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกพื้นที่ ตั้งแต่การใช้กลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการชุมชน ในการจัดทำเวทีประชาคมร่วมกันเพื่อจัดทำเป็นแผนพัฒนาหมู่บ้าน/แผนชุมชน การกำหนดกลไก ก.บ.ต. ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และกลไก ก.บ.อ. ในการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ
2. เพื่อยกระดับคุณภาพแผนในระดับพื้นที่ให้มีลักษณะเป็นแผนเดียว One Plan
3. เพื่อกำหนดแนวทางการสนับสนุน ควบคุม และกำกับติดตามการจัดทำและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ ให้เกิดประสิทธิภาพ

หลักการดำเนินงาน

หลักการดำเนินงานของระเบียบฯ มีดังนี้

1. กำหนดแนวทางการเชื่อมโยงและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ในลักษณะ One Plan โดยไม่ส่งผลกระทบตบตาหน้าหน้าในการจัดทำและประสานแผนของส่วนราชการหรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดไว้ในระเบียบ กฎหมายหรือแนวทางปฏิบัติ

2. กำหนดแนวทางการเชื่อมโยงในการทำงานร่วมกันระหว่างการบริหารราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยไม่มีผลบังคับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการใด ๆ นอกเหนือจากระเบียบ/กฎหมายที่กำหนดไว้ เป็นการอาศัยระเบียบ กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลบังคับใช้อยู่แล้ว มากำหนดแนวทางปฏิบัติให้มีความชัดเจนมากขึ้น และไม่เป็นการแก้ไขระเบียบ กฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. กำหนดเป้าหมายเพื่อให้การจัดทำแผนทุกระดับมาจากปัญหาความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง
4. กำหนดกลไกให้มีหน่วยงานรับผิดชอบการจัดทำแผนในทุกระดับ และมีแนวทางการปฏิบัติในการเชื่อมโยงประสานแผนเพื่อให้การดำเนินงานไม่เกิดความซ้ำซ้อน และเกิดความคุ้มค่ากับประชาชนมากที่สุด
5. ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People Centric) ในการบริหารราชการ โดยความร่วมมือจากภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค

ผลที่คาดว่าจะได้รับตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล พ.ศ. 2562 มีดังนี้

1. มีกลไกการจัดทำและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ชัดเจน
2. แผนพัฒนาในระดับพื้นที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง
3. มีงบประมาณสนับสนุนการจัดทำแผน และนำแผนงาน/โครงการ ไปบรรจุไว้ในแผนของส่วนราชการ/รัฐวิสาหกิจ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. มีการกำกับ ติดตามการจัดทำและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ และการประเมินผลคุณภาพแผน เพื่อปรับปรุงคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของประชาชนในพื้นที่

การจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการภาพรวมของประเทศ

การจัดทำแผนพัฒนาในปัจจุบันมีกลไกการบริหารงานรองรับในแต่ละระดับ คือ ก.บ.จ ก.บ.ก. ก.น.จ. และ ก.บ.ภ อยู่แล้วตามลำดับ

แต่ในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล มีระเบียบแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกัน ขาดการบูรณาการเชื่อมโยงแผน รวมถึงในการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ ยังไม่มีระเบียบ/กฎหมายหรือกลไกรองรับการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ ซึ่งปัจจุบันได้ใช้แนวทางปฏิบัติของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาในรูปแบบหนังสือสั่งการของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ทำให้การจัดทำและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ตั้งแต่หมู่บ้านไปถึงระดับอำเภอ ขาดการบูรณาการและความเชื่อมโยงในลักษณะเป็นแผนเดียวกัน (One Plan)

ดังนั้น จึงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ ดังนี้

(1) ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน : ขาดการบูรณาการเกี่ยวกับการจัดเวทีประชาคม และการประสานแผนพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนกับแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนอื่น ๆ ในพื้นที่ รวมทั้งขาดการสนับสนุนข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของพื้นที่

(2) ระดับตำบล : บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการจัดทำและประสานแผนชุมชนระดับตำบลของคณะกรรมการศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.) ภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์การชุมชน พ.ศ. 2551 ไม่ชัดเจน ประกอบกับกรมการพัฒนาชุมชนยังไม่สามารถสนับสนุนให้ ศอช.ต. จัดทำแผนได้ครอบคลุมทุกตำบล

(3) ระดับอำเภอ : การจัดทำแผนพัฒนาอำเภอยังไม่มีระเบียบ/กฎหมายรองรับ ทำให้ภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ให้ความสำคัญในการจัดทำแผน และสนับสนุนงบประมาณตามแผนพัฒนาอำเภอ รวมทั้งขาดแนวทางปฏิบัติในการประสานแผนพัฒนาตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ตำบลมาใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ

แนวทางการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ตามระเบียบฯ

แนวทางการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่

(แผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนพัฒนาอำเภอ)

จากข้อกำหนดในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ดังกล่าวมาข้างต้น ประกอบกับนโยบายคณะกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค (ก.บ.ภ.) ที่ต้องการให้แผนพัฒนาระดับพื้นที่มาจากปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยผ่านกลไกการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาอำเภอ ในลักษณะเป็นแผนเดียวกัน (One Plan) จึงได้กำหนดแนวทางในการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ (แผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาอำเภอ) เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับพื้นที่

เริ่มจากการจัดเวทีประชาคมร่วมกันของหมู่บ้าน/ชุมชน/ท้องถิ่นเพื่อรวบรวมปัญหาความต้องการของประชาชนมาจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และแผนชุมชน และแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยนายอำเภอกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการจัดทำเวทีประชาคมร่วมกันของหมู่บ้าน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และอาจประสานให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นที่ดำเนินการในพื้นที่เข้าร่วมเวทีประชาคมด้วยก็ได้ และส่งต่อปัญหาความต้องการของหมู่บ้าน/ชุมชน ให้คณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) เพื่อใช้วิเคราะห์ กลั่นกรอง และใช้ประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล โดย ก.บ.ต. ส่งแผนพัฒนาตำบลให้คณะกรรมการบริหารอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.) ใช้ประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ และส่งต่อให้คณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ใช้ประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด

สำหรับการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอ จำแนกแผนงาน/โครงการที่ อบต. เทศบาล เมืองพัทยา และแผนงาน/โครงการที่ ก.บ.อ. ขอรับการสนับสนุน รวบรวมจัดทำเป็นบัญชีประสานโครงการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำบัญชีประสานโครงการพัฒนาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาในพื้นที่อำเภอ ส่งให้ ก.บ.อ. รวมทั้งส่งให้คณะกรรมการประสานแผนท้องถิ่นระดับจังหวัด โดยพิจารณาโครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอรับการประสานโครงการตามบัญชีประสานโครงการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือโครงการที่คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) เพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด พร้อมทั้งตรวจสอบโครงการดังกล่าวเพื่อไม่ให้โครงการซ้ำซ้อนกับแผนพัฒนาจังหวัด และแผนปฏิบัติงานของส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่น และให้จัดทำบัญชีประสานโครงการพัฒนา เพื่อจัดส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการ

การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชน

การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชน ให้ดำเนินการในห้วงระยะเวลาระหว่างเดือนมกราคม – เดือนกุมภาพันธ์ โดยให้นายอำเภอกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านและชุมชน ตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการชุมชนเสนอ รวมทั้ง การประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่ดำเนินการในพื้นที่ เข้าร่วมประชาคม

คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน หรือให้คณะกรรมการชุมชน หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องช่วยดำเนินการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชน ก็ได้ ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดทำแผนฯ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดทำเวทีประชาคมหมู่บ้านและชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลปัญหาความต้องการต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย และการบริหารจัดการ หรืออื่น ๆ

2. จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชน โดยนำข้อมูลจากเวทีประชาคมหมู่บ้านและชุมชน ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และ ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค) มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชน พร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญ เพื่อรองรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ รวมทั้งตอบสนองนโยบายสำคัญเร่งด่วนที่จะแก้ไขปัญหา และพัฒนาระดับหมู่บ้านและชุมชน ของรัฐบาล

3. ส่งแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชน ให้คณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และแผนพัฒนาท้องถิ่น

4. ประสานจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ

5. ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชนให้เป็นปัจจุบัน โดยให้ที่ทำการปกครองอำเภอประเมินผลแผนพัฒนาหมู่บ้านตามแบบที่กรมการปกครองกำหนดรายงานให้ที่ทำการปกครองจังหวัด เพื่อรวบรวมและรายงานให้กรมการปกครองทราบ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเมินผลแผนชุมชนรายงานให้สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเพื่อรวบรวมและรายงานให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

6. ทบทวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชนทุกปี เพื่อให้แผนงานหรือโครงการระดับหมู่บ้านและชุมชน เป็นปัจจุบัน และมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาของประชาชน

เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชน ให้อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานหลักร่วมกันในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชน และให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เป็นหน่วยงานสนับสนุนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และแผนชุมชน

ทั้งนี้ ให้นายอำเภอและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการชุมชน หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการและประสานงานในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชน

การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาตำบล

ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เสนอคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) ให้นายอำเภอลงนามในคำสั่งแต่งตั้ง เพื่อให้ ก.บ.ต. เป็นกลไกหลักรับผิดชอบในการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาตำบล

การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาตำบลให้ดำเนินการในห้วงระยะเวลาระหว่างเดือนมีนาคม – เดือนเมษายน โดยกลไก ก.บ.ต. ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดทำแผนฯ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค) และข้อมูลอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

2. รวบรวมแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน และแผนพัฒนาท้องถิ่นในตำบล เพื่อใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

3. จัดทำแผนพัฒนาตำบลให้นำข้อมูลจาก 1. และ 2. มาวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ กลั่นกรองประมวลผล เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาตำบล และจัดลำดับความสำคัญของแผนงานหรือโครงการระดับตำบล รวมทั้งจัดทำแผนงานหรือโครงการในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ที่มีความคาบเกี่ยวตั้งแต่สองหมู่บ้านหรือสองชุมชนขึ้นไป เพื่อรองรับการพัฒนาและตอบสนองนโยบายสำคัญเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในตำบล

4. จำแนกแผนงานหรือโครงการระดับตำบลที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ระดับตำบล และจัดทำบัญชีประสานโครงการพัฒนา ส่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น

5. จัดส่งแผนพัฒนาตำบล ให้คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.) เพื่อใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ และแผนความต้องการระดับอำเภอ

6. ทบทวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลทุกปี เพื่อให้แผนงานหรือโครงการระดับตำบล เป็นปัจจุบัน โดยให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดประเมินผลแผนพัฒนาตำบล และรายงานให้กรมการพัฒนาชุมชนทราบ

ทั้งนี้ ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และดำเนินการพัฒนาศักยภาพ ก.บ.ต. ในการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาตำบล

การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาอำเภอ

ให้อำเภอเสนอคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.) ให้นายอำเภอลงนามในคำสั่งแต่งตั้ง เพื่อให้ ก.บ.อ. เป็นกลไกหลักรับผิดชอบในการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาอำเภอ

การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาอำเภอ ให้คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.) เป็นกลไกหลักในการจัดทำและประสานแผนพัฒนาอำเภอ ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดทำแผนฯ 6 ขั้นตอน โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ระยะที่ 1 ช่วงเดือน มกราคม – พฤษภาคม

1. นำกรอบทิศทางการพัฒนาอำเภอและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ และแผนความต้องการระดับอำเภอ โดยกำหนดให้แผนพัฒนาอำเภอมีระยะเวลาสอดคล้องกับห้วงเวลาของแผนพัฒนาจังหวัด

2. จำแนกและจัดทำบัญชีแผนงานหรือโครงการระดับอำเภอในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดส่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพิจารณาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ระยะที่ 2 ช่วงเดือน พฤษภาคม – มิถุนายน

3. ประสานและรวบรวมข้อมูลจากปัญหาและความต้องการของประชาชน (Bottom-up) จากแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาของส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นที่ดำเนินการในพื้นที่อำเภอ เพื่อจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ และส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาให้

ความเห็นชอบโดยผ่านกลไกคณะทำงานกลั่นกรองแผนพัฒนาอำเภอ และนำเข้าสู่การประชุม ก.บ.จ. เป็นวาระเพื่อทราบ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบแผนพัฒนาอำเภอแล้ว ให้ ก.บ.อ. ประกาศใช้ และจัดส่งแผนพัฒนาอำเภอให้หน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่อให้ทุกภาคส่วนทราบและร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างยั่งยืนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. จัดทำแผนความต้องการระดับอำเภอให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาจังหวัด โดยโครงการที่อยู่ในแผนความต้องการระดับอำเภอจะต้องเป็นโครงการที่ถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาอำเภอ โดยให้อำเภอจัดส่งแผนความต้องการระดับอำเภอให้ ก.บ.จ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัด หรือแผนปฏิบัติราชการของหน่วยงานนั้น ๆ

5. ดำเนินการทบทวนแผนพัฒนาอำเภอและแผนความต้องการระดับอำเภอทุกปี โดยให้ที่ทำการปกครองจังหวัดประเมินผลแผนพัฒนาอำเภอ และรายงานให้กรมการปกครองทราบ

ทั้งนี้ ให้อำเภอเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ และดำเนินการพัฒนาศักยภาพของ ก.บ.อ. ในการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาอำเภอ

**การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน : โดยนายณนทพ เจริญขวัญ เจ้าหน้าที่งานปกครองชำนาญการ
สำนักบริหารการปกครองท้องที่ ผู้แทนกรมการปกครอง**

คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นผู้จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านโดยตรง ซึ่ง กม. กำเนิดขึ้นตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2486 และได้มีการปรับปรุงโครงสร้าง อำนาจ หน้าที่ใหม่ ตาม มาตรา 28 ตีร่ แห่ง พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2552 กำหนดให้ กม. มีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน รวมถึงระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 ที่ได้กำหนดถึงโครงสร้าง หน้าที่ อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ในภารกิจของ กม. ได้อย่างครอบคลุมและชัดเจนขึ้น

องค์ประกอบของ กม. มี 2 องค์ประกอบ

- ▶ กม. โดยตำแหน่ง ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน (ประธานกรรมการ) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต./สท./สจ. ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่ม
- ▶ กม. โดยการเลือก ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2-10 คน กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันที่ยายอำเภอได้มีประกาศแต่งตั้ง

อำนาจหน้าที่ ภารกิจของ กม.

- ▶ ช่วยเหลือแนะนำ ให้คำแนะนำ
- ▶ ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมาย
- ▶ ทำงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย
- ▶ ทำงานตามที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ
- ▶ บูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
- ▶ บริหารจัดกิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับทุกภาคส่วน

โครงสร้าง หน้าที่ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน มี 6 ด้าน

- ▶ คณะทำงานด้านอำนวยการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับอำนวยการประชุม ระเบียบวาระ จัดการประชุม งานธุรการ การเงิน เลขานุการ ประชุม และอื่นๆ
- ▶ คณะทำงานด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย ทำหน้าที่เกี่ยวกับส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้าน การสร้างความเป็นธรรมและประนีประนอมข้อพิพาท
- ▶ คณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ทำหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และกิจกรรมที่ดำเนินการในหมู่บ้าน ปรับแผนพัฒนาร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน และจัดทำข้อมูลของหมู่บ้าน
- ▶ คณะทำงานด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน การสงเคราะห์ผู้ยากจน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- ▶ คณะทำงานด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับส่งเสริมการศึกษา ศาสนา การบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของหมู่บ้าน
- ▶ คณะทำงานด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ทำหน้าที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการประกอบอาชีพ การผลิต การตลาด

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนฯ (One Plan) นอกจากปัญหาในระดับพื้นที่ในการจัดทำแผนพัฒนาและประสานแผนพัฒนาแล้ว ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนฯ มีวัตถุประสงค์ สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

- 1) ปรับปรุงกลไกการจัดทำและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ ให้เกิดประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกพื้นที่
- 2) ยกระดับคุณภาพแผนในระดับพื้นที่ให้มีลักษณะเป็นแผนเดียว One Plan
- 3) กำหนดแนวทางการสนับสนุน ควบคุม และกำกับติดตามการจัดทำและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่

ความสำคัญของระเบียบ มท. ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนฯ ในแต่ละหมวด ระเบียบ มท. ฯ ได้แบ่งออกเป็น 6 หมวด ซึ่งแต่ละหมวดมีเนื้อหาสาระและความสำคัญแตกต่างกัน ดังนั้น เราควรจะเข้าใจถึงภาพรวมว่าแต่ละหมวดนั้นกล่าวถึงเรื่องใดไว้บ้าง ก่อนที่จะศึกษาถึงรายละเอียด

หมวดที่ 1 การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน กล่าวถึง การจัดทำและประสานแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน การจัดทำเวทีประชาคมหมู่บ้านและชุมชน การขอรับการสนับสนุนงบประมาณ และติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหมู่บ้านและแผนชุมชน

หมวดที่ 2 การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาตำบล กล่าวถึง การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) เพื่อเป็นผู้รับผิดชอบการจัดทำและประสานแผนพัฒนาตำบล และมีการทบทวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลทุกปีเพื่อให้ข้อมูลปัญหาความต้องการระดับตำบลเป็นปัจจุบัน

หมวดที่ 3 แผนพัฒนาอำเภอ กล่าวถึง การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.) เพื่อรับผิดชอบในการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาในระดับอำเภอ ตลอดจนการนำแผนงาน/โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอประสาน มาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ

หมวดที่ 4 การบูรณาการและประสานแผนฯ กล่าวถึง หลักการบูรณาการและประสานแผนในระดับพื้นที่ ว่าควรประกอบไปด้วยอะไรบ้าง เช่น การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การรวบรวมและจัดระดับความสำคัญของปัญหา ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ผ่านการจัดทำแผนฯหมู่บ้าน แผนฯท้องถิ่น แผนฯตำบล และแผนฯอำเภอ รวมทั้งการบูรณาการการบริหารงบประมาณ

หมวดที่ 5 การสนับสนุนการดำเนินการ กล่าวถึง การสนับสนุนการดำเนินงาน งบประมาณ รวมทั้งกำหนดให้จังหวัด ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณานำโครงการหรือกิจกรรมที่อยู่ในแผนพัฒนาอำเภอ แผนความต้องการระดับอำเภอ แผนงานโครงการระดับตำบล และแผนงานโครงการระดับหมู่บ้านและชุมชน ไปประกอบการจัดตั้งคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีตามอำนาจหน้าที่และตามความเหมาะสม

หมวดที่ 6 การกำกับและติดตาม กล่าวถึง อำนาจหน้าที่ของนายอำเภอในการติดตามและให้คำแนะนำในการประสานแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจหน้าที่กำกับและติดตามพร้อมให้คำแนะนำกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ อีกทั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ กำกับดูแลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดทำและประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับจังหวัด

สำหรับหมวดที่เกี่ยวข้องกับ กม. คือ หมวด 1 เกี่ยวกับแผนพัฒนาหมู่บ้าน เช่น จัดเวทีประชาคม บูรณาการจัดทำแผน ส่งแผนพัฒนา ประสานโครงการฯ ติดตามผลการดำเนินงาน ทบทวนแผนฯ

ความหมายและความสำคัญของแผนพัฒนาหมู่บ้าน

แผนพัฒนาหมู่บ้าน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อจัดการตนเองที่ กม. และ ปชช. ร่วมคิด วิเคราะห์ปัญหา ศักยภาพหมู่บ้าน ภายใต้อข้อมูลของหมู่บ้าน เพื่อจัดทำแผนงาน/โครงการ ที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริง และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น

ความสำคัญของแผนฯ เป็นเครื่องมือหลักในการกำหนดแนวทางการพัฒนาของหมู่บ้าน ผ่านแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ของหมู่บ้านที่ผ่านการร่วมคิดร่วมทำของประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งแผนพัฒนาหมู่บ้าน จะเป็นสิ่งที่สะท้อนความต้องการ สภาพปัญหา ศักยภาพ ของหมู่บ้าน อีกทั้ง ยังเป็นเครื่องมือกำหนดวิธีการ ในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมศักยภาพของหมู่บ้าน ต้องดำเนินการใดก่อนหลัง ซึ่งถ้าหากหมู่บ้านไม่มีแผนพัฒนาฯ แล้ว ก็จะไม่ทราบว่าควรนำหมู่บ้านไปในทิศทางใด

เป้าหมายของการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

แผนพัฒนาหมู่บ้านมิใช่จัดทำขึ้นขึ้นเพียงเพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการของหมู่บ้านแล้วนำมากำหนดเป็นแผนงาน/โครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านเพียงเท่านั้น แต่แผนพัฒนาหมู่บ้านเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในหมู่บ้าน และนำศักยภาพนั้นมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ซึ่งกล่าวได้ว่าแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีเป้าหมายสำคัญ ดังนี้

- 1) เพื่อทราบถึงปัญหาความต้องการของหมู่บ้าน และเพื่อค้นหาศักยภาพของหมู่บ้าน โดยใช้ข้อมูลของหมู่บ้านที่ได้จัดเก็บ และสามารถนำไปกำหนดวิธีการในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านได้อย่างถูกต้อง
- 2) เพื่อจัดทำแผนงาน/โครงการ ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกพื้นที่ ตลอดจนเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการประสานแผนการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น
- 3) เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิด ให้ประชาชนได้รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ไขปัญหา ภายในหมู่บ้านโดยประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งจะนำไปสู่การลดการพึ่งพาภาครัฐและการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน
- 4) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน เกิดความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม

อย่างไรก็ตามการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านในหลายพื้นที่ยังไม่อาจประสบความสำเร็จอันเกิดมาจากปัญหาหลายประการ ดังนี้

1) ด้านความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

พบว่าหมู่บ้านจำนวนมากยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยเข้าใจว่าการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านเป็นการจัดทำโครงการเพื่อของบประมาณเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วแผนพัฒนาหมู่บ้านมีจุดประสงค์เพื่อให้หมู่บ้านได้รวบรวมข้อมูลที่สำคัญของหมู่บ้าน แล้วนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์สภาพความเป็นจริง เพื่อนำไปสู่การจัดการปัญหา หรือพัฒนาจุดแข็งของหมู่บ้าน ผ่านโครงการที่ใช้งบประมาณและไม่ใช้งบประมาณ ตลอดจนกำหนดกิจกรรมของหมู่บ้านในรอบปี

2) ด้านความทับซ้อนของแผนงานต่างๆ

ในพื้นที่บางหมู่บ้านได้มีหน่วยงานเข้าไปส่งเสริมให้หมู่บ้านจัดทำแผนชุมชน เช่น กรมการพัฒนาชุมชน (พช.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปต. เทศบาล อบจ.) ในพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) เครือข่ายแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง 4 ภาค เป็นต้น จึงทำให้หมู่บ้านนั้นๆ มีแผนพัฒนามากกว่า 1 แผน ซึ่งแผนพัฒนาส่วนใหญ่อาจเป็นการทำภารกิจที่ซ้ำซ้อนกันและขาดการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และอาจทำให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดความสับสนในการใช้แผนฯ เนื่องจากขาดความแน่ใจว่าจะต้องดำเนินการตามแผนพัฒนาฉบับใด

3) ด้านองค์ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

แผนพัฒนาหมู่บ้านจำนวนมากที่จัดทำขึ้นโดยขาดความรู้ความเข้าใจในเครื่องมือพื้นฐานในการวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงของหมู่บ้าน เนื่องจากการจัดทำแผนฯ นั้นต้องอาศัยองค์ความรู้ ซึ่งหมู่บ้านจำนวนมากยังขาดบุคลากรในการดำเนินการดังกล่าว อีกทั้งขาดที่ปรึกษาในระดับพื้นที่ที่สามารถให้ความช่วยเหลือในเรื่องแผนฯ โดยเฉพาะได้ อีกทั้งบางพื้นที่ไม่เข้าใจในเรื่องการจัดทำรูปแบบแผนฯ พื้นฐานโดยไม่ทราบว่าจะเรียงลำดับ และใส่ข้อมูลต่างๆ อย่างไร

4) ด้านการเชื่อมโยงของแผนพัฒนา

พบว่าการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านในระดับพื้นที่ มิได้มีการเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น เช่น การนำสภาพปัญหา โครงการ/กิจกรรม ความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านไปปฏิบัติ ซึ่งส่งผลอย่างยิ่งต่อแรงจูงใจในการจัดทำแผนพัฒนาและการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน เนื่องจากเมื่อดำเนินการจัดทำแผนแล้วแต่มิได้ถูกนำไปใช้จริงได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

5) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน

การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านในบางพื้นที่เป็นการจัดทำแผนฯ โดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน เป็นเพียงงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ยิ่งไปกว่านั้นในบางพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมและสนับสนุนของส่วนราชการที่จะต้องเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในการจัดทำแผนพัฒนาทั้งกระบวนการ ซึ่งส่งผลอย่างยิ่งต่อคุณภาพของแผนพัฒนาหมู่บ้าน

จากปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาและการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ กระทรวงมหาดไทย จึงได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล พ.ศ. 2562 โดยมีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น

ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ได้กำหนดขั้นตอนไว้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน มีขั้นตอน ดังนี้

1) ข้อมูลครัวเรือน คณะกรรมการหมู่บ้าน ออกแบบการจัดเก็บข้อมูลและมอบหมายให้หัวหน้าคุ้มบ้าน หัวหน้ากลุ่มบ้าน หรือเขตบ้านแล้วแต่กรณี เป็นผู้รับผิดชอบจัดเก็บ สำรวจข้อมูลครัวเรือนในคุ้มกลุ่ม หรือเขตที่รับผิดชอบ โดยข้อมูลครัวเรือนอาจประกอบด้วยข้อมูลรายรับรายจ่าย หนี้สิน พาหนะ จำนวนเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยจำแนกตามโรค เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อมูลครัวเรือน กม. สามารถกำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่

2) ข้อมูลหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน จัดเก็บข้อมูลหมู่บ้าน โดยรวบรวมจากข้อมูลครัวเรือน และจัดเก็บข้อมูลอื่นๆ ของหมู่บ้าน เช่น ถนน ป่า ที่สาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน คลอง หนอง บึง ซึ่งควรระบุระบุขนาด กว้าง ยาว ลึก ของแหล่งน้ำด้วย ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมการประชุมประชาคมหมู่บ้าน

เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว กม. มีหน้าที่สรุป รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้นก่อนจัดทำร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน นำเสนอในที่ประชุมประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งการเตรียมร่างแผนพัฒนาจะทำให้มีแนวทางในการรับฟังความคิดเห็น ถ้าหากไม่มีการจัดทำร่างไว้ล่วงหน้าอาจทำให้การประชุมประชาคมล่าช้า และไม่ประสบความสำเร็จได้ ในขั้นตอนการเตรียมการประชุมประชาคมหมู่บ้าน กม. ควรดำเนินการ ดังนี้

1) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ประชุมกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการประชุมประชาคมหมู่บ้านตามความเหมาะสม แล้วแจ้งให้ประชาชนในหมู่บ้านและอำเภอทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วัน

2) เมื่ออำเภอรับทราบวันประชุมประชาคมหมู่บ้านแล้ว อำเภอดำเนินการแจ้งหมู่บ้านให้เตรียมความพร้อมในการจัดประชุม และมีหนังสือแจ้งส่วนราชการและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทราบถึงวันจัดประชุมประชาคม พร้อมส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมฯ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานท้องถิ่นอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน เป็นต้น

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กำหนดการประชุมย่อยเพื่อจัดทำร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชน ผู้นำศาสนสถาน สถานศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการในพื้นที่ เข้าร่วมระดมความคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลหมู่บ้านเบื้องต้น การกำหนดโครงการ/กิจกรรม และเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรม โดยที่ทำการปกครองอำเภอ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเป็นพี่เลี้ยงในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน

4) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จัดทำร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีรายละเอียดแผนงาน/โครงการเบื้องต้นตามแนวทางในขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเตรียมเสนอต่อที่ประชุมประชาคมหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 3 การประชุมประชาคมหมู่บ้าน

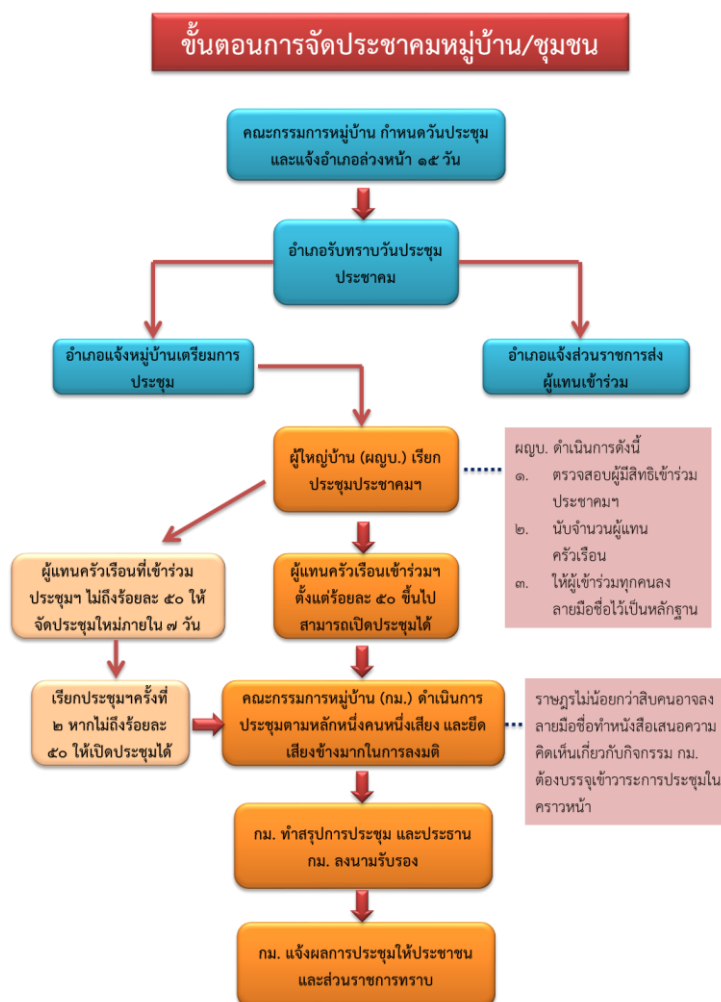
1) ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะประธานกรรมการหมู่บ้าน ตรวจสอบผู้มีสิทธิเข้าร่วมลงคะแนนในการประชุมประชาคม คือ ต้องเป็นราษฎรที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้านผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้หลักการราษฎรคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน และในกรณีที่มีเสียงเท่ากัน ให้ผู้ใหญ่บ้านมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด พร้อมทั้งให้ราษฎรผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมทุกคนลงรายชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วยทุกครั้ง ทั้งนี้ แม้ว่าผู้เข้าร่วมประชุมมิได้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน แต่ที่ประชุมควรให้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นในฐานะผู้เข้าร่วมประชุมได้

2) การประชุมประชาคมหมู่บ้านจะต้องมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านอย่างน้อย ครัวเรือนละ 1 คน จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนที่มีผู้อาศัยอยู่จริง กรณีในการประชุมครั้งแรก มีผู้เข้าร่วมประชุมไม่ถึงร้อยละ 50 ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเรียกประชุมครั้งที่ 2 ใหม่อีกครั้ง ภายใน 7 วัน นับจากประชุมครั้งแรก โดยในการประชุมครั้งที่ 2 นี้ หากมีตัวแทนครัวเรือนเข้าร่วมประชุมไม่ถึงร้อยละ 50 ก็ให้ถือว่าเป็นการประชุมประชาคมและให้ดำเนินการประชุมต่อไปได้

3) เมื่อที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านลงมติในเรื่องใดแล้ว ให้คณะกรรมการหมู่บ้านประกาศให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบโดยทั่วกัน และปฏิบัติตามมติของที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านในเรื่องนั้นๆ ทั้งนี้ มติประชาคมต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และระเบียบของทางราชการ

4) คณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องจัดทำสรุปการประชุม ลงนามรับรองโดยประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบล ผู้แทนส่วนราชการ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เข้าร่วมในการประชุมประชาคม และแจ้งให้อำเภอทราบ

5) ราษฎรในหมู่บ้านผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่าสิบคนอาจลงลายมือชื่อทำหนังสือเสนอความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมหรือประโยชน์สาธารณะของหมู่บ้านต่อคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อให้มีการพิจารณาในคณะกรรมการก็ได้ และคณะกรรมการจะต้องนำเรื่องดังกล่าวบรรจุเข้าวาระการประชุมในคราวต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นขั้นตอนที่อยู่ระหว่างการประชุมประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทาง แผนงาน/โครงการ ตลอดจนรายละเอียดต่างๆ ที่ปรากฏภายในแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยขั้นตอนแรกจะต้องพิจารณาถึงโครงสร้างของรูปแบบแผนพัฒนาหมู่บ้านก่อน เพื่อให้เห็นว่าควรจะใช้ข้อมูลและจัดเรียงลำดับข้อมูลอย่างไร สำหรับโครงสร้างของแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีรูปแบบแผนพัฒนาหมู่บ้านที่ได้ปรับปรุงใหม่ ตามประกาศ มท. ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาฯ ประกอบด้วย 6 ส่วนสำคัญ ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินศักยภาพของหมู่บ้าน (จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส ภัยคุกคาม)

ส่วนที่ ๓ สภาพปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน

ส่วนที่ ๔ โครงการ/กิจกรรมการบูรณาการแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ส่วนที่ ๕ การทบทวนแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ส่วนที่ ๖ เรื่องอื่นๆ

ในที่นี่ จะกล่าวถึงการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านในรายละเอียด โดยเรียงลำดับในแต่ละส่วนพร้อมยกตัวอย่างให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

◆ **ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน** ส่วนนี้จะกอบไปด้วยข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน อาทิ แผนที่ของหมู่บ้าน อาณาเขต ขนาดพื้นที่ ประวัติความเป็นมา แหล่งธรรมชาติ ข้อมูลสาธารณูปโภคพื้นฐาน สถานที่ราชการต่างๆ นอกจากนี้ยังต้องบรรจุข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน ตาม จปฐ. และ กชช.2ค. เช่น ข้อมูลประชากรตามช่วงอายุ ข้อมูลผู้พิการ ข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการว่างงาน เป็นต้น โดยข้อมูลดังกล่าวหมู่บ้านสามารถสืบค้นได้จาก <http://ebmn.dd.go.th/> ของกรมการพัฒนาชุมชน หรือสามารถขอความอนุเคราะห์ข้อมูล จปฐ. และ กชช.2ค. ได้จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ทั้งนี้หมู่บ้านสามารถเพิ่มเติมข้อมูลอื่นๆ ที่เห็นว่ามีประโยชน์ได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่

◆ **ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล**
การประเมินศักยภาพของหมู่บ้าน (จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส ภัยคุกคาม) ในส่วนนี้หมู่บ้านจะต้องนำข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้มาวิเคราะห์ถึงสภาพความเป็นจริงของหมู่บ้าน ผ่านการวิเคราะห์ SWOT หรือการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภัยคุกคาม

การวิเคราะห์ SWOT เป็นวิธีการวิเคราะห์สภาพขององค์กรพื้นฐาน ซึ่งในอดีตถูกเริ่มใช้ในภาคเอกชน เนื่องจากการวิเคราะห์ SWOT สามารถเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยาก จึงถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย โดยการวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงของหมู่บ้าน ต้องเริ่มจากแยกองค์ประกอบของ SWOT ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ S คือ จุดแข็ง (Strength) W คือ จุดอ่อน (Weakness) O คือ โอกาส (Opportunity) และ T คือ ภัยคุกคาม (Threat)

ในแผนพัฒนาหมู่บ้านนั้น ได้กำหนดให้ SWOT มาใช้เป็นวิธีการพื้นฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่หมู่บ้านเก็บรวบรวมไว้ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์

(1) **จุดแข็ง Strength** คือ ปัจจัยที่หมู่บ้านมีอยู่แล้วสามารถนำพาหมู่บ้านไปสู่ความสำเร็จได้ โดยปัจจัยเหล่านี้อาจเป็นความสำเร็จเดิมของหมู่บ้านซึ่งมีส่วนช่วยให้ภารกิจต่างๆ บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตัวอย่างการวิเคราะห์หาจุดแข็งของหมู่บ้าน เช่น มีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีประชาชนที่พร้อมให้ความ

ร่วมมือ มีกลุ่มเยาวชนที่เข้มแข็ง ปลอดภัยเสถียร เป็นต้น โดยจุดแข็งนี้เป็นปัจจัยภายใน ซึ่งหมายถึง เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ให้ดีขึ้นหรือแย่ลงได้ เช่น หมู่บ้านที่ประชาชนพร้อมให้ความร่วมมือดี เมื่อเวลาผ่านไป หากไม่มีการรักษาความร่วมมือไว้ อาจทำให้ความร่วมมือที่มีเสียไปได้จนนำไปสู่การขาดความร่วมมือในอนาคต

(2) จุดอ่อน Weakness คือ ปัจจัยที่ขัดขวางไม่ให้หมู่บ้านบรรลุผลตามภารกิจหรือไม่สามารถใช้ศักยภาพของหมู่บ้านได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำให้หมู่บ้านไม่ประสบความสำเร็จและไม่สามารถพัฒนาได้ ตัวอย่างการวิเคราะห์หาจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของหมู่บ้าน เช่น เป็นหมู่บ้านที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ขาดผู้นำที่เข้มแข็ง ขาดความร่วมมือจากประชาชน ขาดองค์ความรู้ทางเทคโนโลยี โดยจุดอ่อนนี้เป็นปัจจัยภายใน ซึ่งหมายถึง เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นหรือแย่ลงได้ เช่น การที่หมู่บ้านมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ถ้าหากผู้นำและประชาชนจัดหามาตรการในการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดหมดไปได้

(3) โอกาส Opportunity คือ สภาพแวดล้อมที่สร้างให้เกิดโอกาสให้กับหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านสามารถใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมที่เป็นโอกาสนี้โดยมีการวางแผนกิจกรรม โครงการที่สอดคล้องกับโอกาสที่เกิดขึ้น ตัวอย่างการวิเคราะห์หาโอกาสของหมู่บ้าน การที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นโอกาสที่เกิดขึ้น ดังนั้นหมู่บ้านที่มีความพร้อมอาจดำเนินโครงการเปิดรับนักท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและได้รับการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน ทั้งนี้โอกาส ถือเป็นปัจจัยภายนอก ซึ่งหมายถึง เป็นสิ่งที่หมู่บ้านไม่สามารถควบคุมให้เกิดขึ้นได้ หรือนอกเหนือการควบคุมของหมู่บ้าน เช่น การกำหนดนโยบายของรัฐบาลว่าจะส่งเสริม สนับสนุน หรืออุดหนุนกิจการใด เป็นสิ่งที่หมู่บ้านแทบจะไม่สามารถกำหนดได้

(4) อุปสรรค Threat คือ ปัจจัยที่ส่งผลร้ายต่อการประสบความสำเร็จของหมู่บ้าน ซึ่งอุปสรรคเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้นำไปสู่ความเสี่ยงของความมั่นคงและการอยู่รอดของหมู่บ้าน ตัวอย่างการวิเคราะห์อุปสรรค เช่น การที่ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อบุคคลในหมู่บ้านที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ หมู่บ้านที่พึ่งพาการเกษตรจะได้รับผลกระทบอย่างมากเมื่อสินค้าเกษตรบางชนิดตกต่ำเนื่องจากปัจจัยของตลาดโลก ทั้งนี้อุปสรรค ถือเป็นปัจจัยภายนอกเช่นเดียวกับโอกาส หมายถึง หมู่บ้านไม่สามารถควบคุมการเกิดขึ้นของอุปสรรคได้ ซึ่งสิ่งที่หมู่บ้านทำได้คือการเตรียมการรับมือกับปัญหาหรือมีการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ช่วยลดผลกระทบจากอุปสรรค เช่น การที่ราคาสินค้าเกษตรบางชนิดตกต่ำ หมู่บ้านอาจส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า แทนที่การขายผลผลิตทางการเกษตรโดยตรง เป็นต้น

นอกจากการวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงของหมู่บ้านโดย SWOT แล้ว ลำดับต่อไปหมู่บ้านจะต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิสัยทัศน์ โดยเป้าหมายการพัฒนา นั้นหมายถึง เป้าหมายขององค์กรในช่วงเวลาระยะกลางและระยะยาว สะท้อนถึงจุดหมายที่องค์กรต้องการจะไปถึง สำหรับหมู่บ้านแล้วเป้าหมายการพัฒนาของหมู่บ้าน ก็คือ จุดหมายในช่วงระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งอาจจะเป็นระยะกลาง 3 - 5 ปี หรือระยะยาว 30 ปี ที่หมู่บ้านกำหนดไว้เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านรับทราบและปฏิบัติให้เป้าหมายนั้นบรรลุผล อย่างไรก็ตามการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา อาจจะถูกเข้าใจไม่ตรงกันและบางหมู่บ้านอาจจะไม่ทราบว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ดีจะต้องเป็นอย่างไร จึงขออธิบายดังนี้

1) การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาควรมองภาพไปในอนาคต คือ เป้าหมายการพัฒนาต้องเป็นการคิดเพื่อให้หมู่บ้านดีขึ้น โดยกำหนดจุดหมายที่หมู่บ้านต้องการจะเป็น ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่เป็นในปัจจุบัน

2) เป้าหมายการพัฒนาที่ดีจะต้องถูกพิสูจน์โดยการที่ผู้กำหนดต้องจำลองตัวเองเป็นบุคคลภายนอกหมู่บ้าน ว่าหากเป็นนอกมองแล้วเป้าหมายการพัฒนาที่กำหนดนั้นมีความเป็นไปได้หรือไม่

3) ระยะเวลาที่กำหนดเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรควรอยู่ในระยะที่ไม่สั้นหรือยาวเกินไป อาจจะ 3 - 5 ปีข้างหน้า การกำหนดระยะเวลาที่สั้นเกินไปการปฏิบัติงานตามเป้าหมายการพัฒนาเกิดความสำเร็จได้ยาก และการกำหนดระยะเวลายาวเกินไปอาจจะไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

4) การกำหนดเป้าหมายการพัฒนา ควรสั้น กระชับ ครอบคลุม เข้าใจง่าย ซึ่งในบางครั้งการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา มักจะเป็นการบรรจุทุกความต้องการของหมู่บ้านมาไว้รวมกัน ซึ่งอาจทำให้เป้าหมายมีถ้อยคำที่ฟุ่มเฟือย ดังนั้น ควรกำหนดเป้าหมายโดยเลือกรายละเอียดเพียงที่จำเป็นและสำคัญที่สุด

5) เป้าหมายการพัฒนาที่ดีจะต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กับเป้าหมายการพัฒนาของหน่วยงานบังคับบัญชา กรณีเป้าหมายการพัฒนาของหมู่บ้านควรจะสอดคล้องกับอำเภอ จังหวัด เป็นต้น

โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อบูรณาการวางแผน (Community Information Radar Analysis)

1.) วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนด้วย โปรแกรม CIA

โปรแกรม Community Information Radar Analysis หรือ CIA เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศอย่างง่าย พัฒนาโดยกรมการพัฒนาชุมชน โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel โดยมีมุ่งหมายให้หมู่บ้าน/ชุมชนสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่มีการจัดเก็บ อาทิ ข้อมูล จปฐ. กชช.2ค. และข้อมูลอื่นๆ ของหมู่บ้าน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

- 1.1) สารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านอาชีพ
- 1.2) สารสนเทศเพื่อการจัดการทุนของชุมชน
- 1.3) สารสนเทศเพื่อจัดการความเสี่ยงชุมชน
- 1.4) สารสนเทศเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน
- 1.5) สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการชุมชน

2.) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Radar Analysis

2.1) ดาวโหลดโปรแกรม Community Information Radar Analysis จากเว็บไซต์ของกรมการพัฒนาชุมชน หรือสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด โดยโปรแกรมแบ่งการใช้งานเป็น 4 ส่วน ได้แก่

2.1.1) Data : ข้อมูล

2.1.2) Radar Diagram : วิเคราะห์ข้อมูลแต่ละประเภท

2.1.3) Radar Analysis : วิเคราะห์ข้อมูลภาพรวม

2.1.4) Logic Model : แผนบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.2) คลิกเลือกส่วนที่ 1. Data ป้อนข้อมูลชุมชน

2.2.1) ข้อมูล จปฐ. ป้อนข้อมูลเฉพาะร้อยละที่ไม่ผ่านเกณฑ์ (เฉพาะข้อที่ตกเกณฑ์) ตามข้อคำถาม จปฐ. ทั้ง 31 ตัวชี้วัด

2.2.2) ข้อมูล กชช.2ค. ป้อนค่าคะแนนระดับปัญหา คือ 1 หรือ 2 หรือ 3 ตามข้อคำถามของ กชช.2ค. ทั้ง 33 ตัวชี้วัด

2.2.3) หากหมู่บ้าน/ชุมชน มีข้อมูลอื่น ๆ ให้วิเคราะห์ข้อมูลนั้น เป็น 5 ประเภท ตามประเด็นการพัฒนาหมู่บ้าน แล้วเพิ่มข้อมูล 2 ช่อง คือ

(1) ช่องสี่เหลี่ยม กรอรายละเอียดชื่อข้อมูลนั้น เช่น 1. ข้อมูลภูมิปัญญา

(2) ช่องสี่เหลี่ยม ให้กรอระดับของปัญหาของข้อมูลนั้น โดย

3 = ปัญหาน้อย

2 = ปัญหาปานกลาง

1 = ปัญหามาก

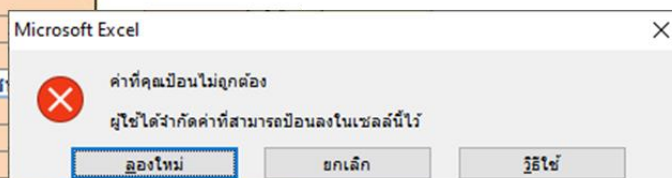
สรุปข้อมูลชุมชน/หมู่บ้าน		คู่มือวิเคราะห์		คู่มือ CRAR	
หมู่ที่	ตำบล	ชื่อบ้าน	อำเภอ		
ข้อมูล ปร.ร.	ร้อยละที่ไม่ผ่านเกณฑ์	ข้อมูลชุมชน 2ค	ระดับปัญหา	ข้อมูลอื่นๆ	ระดับปัญหา
หมวดที่ 1 สุขภาพ มี 7 ตัวชี้วัด 1. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนัก 2,500 กรัม ขึ้นไป 2. เด็กแรกเกิด ได้กินนมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือนแรกคลอด 3. เด็กแรกเกิด 12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบตามตารางสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค 4. ครีเรียนกับอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน 5. ครีเรียนมีการใช้ยาอย่างถูกต้อง และปลอดภัย 6. คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี 7. คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน 1 ละ 30 นาที		ด้านที่ 1 ด้านโครงสร้าง 1. ถนน 2. น้ำดื่ม 3. น้ำใช้ 4. น้ำเพื่อการเกษตร 5. การไฟฟ้า 6. การมีที่ดินทำกิน 7. การติดต่อสื่อสาร		สารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านอาชีพ ต้องการรับการสนับสนุนอาชีพเสริม ด้านทุนในการผลิตสูง ปรับปรุงคุณภาพดิน ลดการใช้สารเคมี ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์	
หมวดที่ 2 สภาพแวดล้อม มี 7 ตัวชี้วัด 8. ครีเรียนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย และบ้านมีสภาพเหมาะสม 9. ครีเรียนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี อย่างน้อยคนละ 45 ลิตรต่อวัน 10. ครีเรียนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี อย่างน้อยคนละ 45 ลิตรต่อวัน 11. ครีเรียนมีการจัดการขยะเป็นระบบเรียบร้อย สะอาด และถูกสุขลักษณะ 12. ครีเรียนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ 13. ครีเรียนมีการป้องกันอุบัติเหตุและภัยธรรมชาติอย่างถูกต้อง 14. ครีเรียนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน		ด้านที่ 2 ด้านสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ 8. การมีงานทำ 9. การทำงานในสถานประกอบการ 10. ผลผลิตจากการทำนา 11. ผลผลิตจากการทำไร่ 12. ผลผลิตจากการทำเกษตรอื่นๆ 13. การประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน 14. การได้รับประโยชน์จากการมีสถานที่ท่องเที่ยว		สารสนเทศเพื่อการจัดการชุมชน เห็นผลผลิตทางการเกษตร การฟื้นฟูและปลูกป่า การศึกษาพันธุ์สัตว์ในท้องถิ่น กลุ่มเครือข่าย กองทุนในชุมชน ต้องการรับการสนับสนุนเงินทุน	
หมวดที่ 3 การศึกษา มี 5 ตัวชี้วัด 15. เด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน 16. เด็กอายุ 6-14 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี 17. เด็กจบชั้น ม.3 ได้เรียนต่อชั้น ม.4 หรือเทียบเท่า 18. คนในครัวเรือนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 9 ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อและยังไม่มีการทำงาน 19. คนอายุ 15-59 ปี อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้		ด้านที่ 3 สุขภาพอนามัย 15. ความปลอดภัยในการทำงาน 16. การป้องกันโรคติดต่อ 17. การกีฬา		สารสนเทศเพื่อการจัดการความเสี่ยงชุมชน ส่งเสริมการจัดการทำบัญชีครัวเรือน การศึกษาความสะอาดในชุมชน สุขภาพร่างกายของคนในชุมชนอ่อนแอ มีโรคภัย(เบาหวาน) การตรวจคัดกรองสุขภาพและสุขภาพ	
หมวดที่ 4 การมีงานทำและรายได้ มี 4 ตัวชี้วัด 20. คนอายุ 15-59 ปี มีอาชีพและรายได้ 21. คนอายุ 60 ปีขึ้นไป มีอาชีพและมีรายได้ 22. รายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือนต่อปี 23. ครีเรียนมีการเก็บออมเงิน		ด้านที่ 4 ความรู้และการศึกษา 18. ระดับการศึกษาของประชาชน 19. อัตราการเรียนต่อของประชาชน 20. การได้รับการศึกษา		สารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต หนึ่งสิ้น ชุมชนที่มีอยู่อาศัยของคนยากจน ราคาสินค้าการเกษตรต่ำ ลดรายจ่าย เห็นรายได้	
หมวดที่ 5 ด้านอื่น มี 8 ตัวชี้วัด 24. คนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา 25. คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่ 26. คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง 27. ผู้สูงอายุ ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน 28. ผู้พิการ ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน 29. ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน 30. ครีเรียนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของชุมชน หรือท้องถิ่น 31. ครอบครัวมีความอบอุ่น		ด้านที่ 5 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 26. คุณภาพดิน 27. การใช้ประโยชน์ที่ดิน 28. คุณภาพน้ำ 29. การปลูกป่าหรือไม้ยืนต้น 30. การจัดการสภาพสิ่งแวดล้อม		สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการชุมชน ต้องการซ่อมแซมถนน มีตลาดรองรับสินค้าทางการเกษตร ขาดความรู้ด้านเทคนิคแบ่งพื้นที่ทำกิน แบ่งสี พื้นที่ทำกินธรรมในท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาถิ่น(ภาษาถิ่น)	
		ด้านที่ 6 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 31. ความปลอดภัยจากภัยพิบัติ 32. ความปลอดภัยจากภัยพิบัติ 33. ความปลอดภัยจากความเสี่ยงในชุมชน			

2.2.4) การกรอกข้อมูลพื้นฐานสำคัญของหมู่บ้านในโปรแกรม CIA

การกรอกค่าคะแนนระดับปัญหาลงในช่องที่กำหนดคือ 1, 2, 3 หากมีการกรอกข้อมูลผิดพลาดหรือคาดเคลื่อนไปจากรูปแบบที่กำหนด ระบบจะแสดงหน้าจอแจ้งเตือนเพื่อให้แก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง

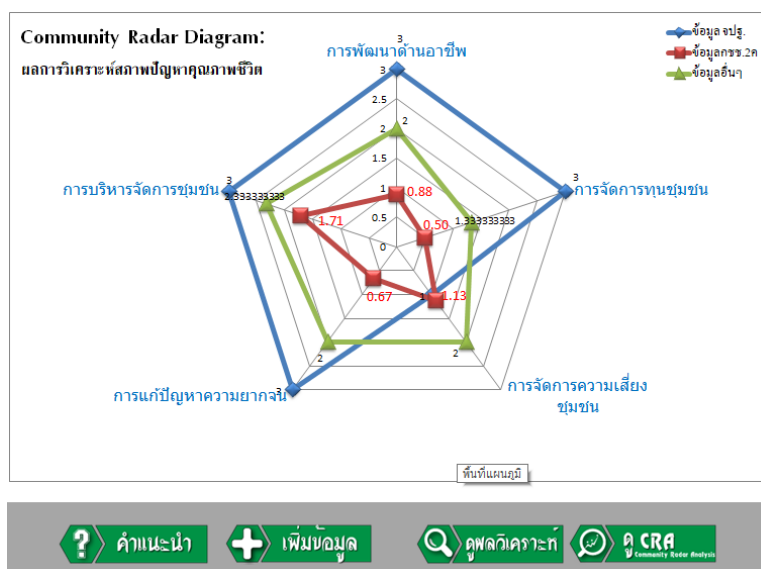

ข้อมูลอื่นๆ	ระดับปัญหา
สารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านอาชีพ	
การสนับสนุนอาชีพเสริม	1
ต้นทุนในการผลิตสูง	2
ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์	3
ความต้องการเครื่องสูบน้ำ	2
สารสนเทศเพื่อการจัดการชุมชน	
การสนับสนุนเงินทุน	
การฟื้นฟูสภาพดินและปลูกป่า	
การรักษาพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น	
ผลิตผลราคาตกต่ำ	

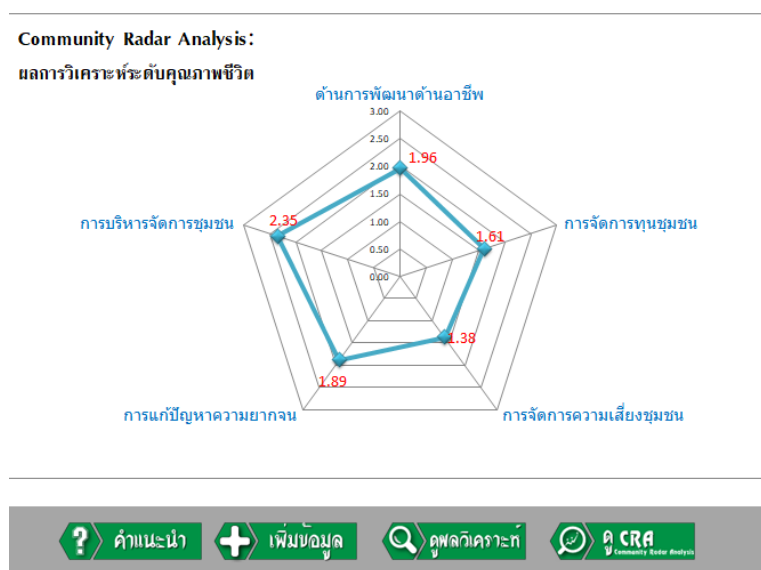

2.3) คลิกเลือกส่วนที่สอง Radar Diagram หรือจุด เพื่อดูผังเรดาร์

ที่แสดงให้เห็นถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลหมู่บ้าน ซึ่งแบ่งปัญหาและระดับของปัญหาที่ได้ถูกจัดแบ่งไว้ 5 ด้าน เพื่อใช้ข้อมูลดังกล่าวในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อไป

2.4) คลิกเลือกส่วนที่สาม Radar Analysis หรือไอคอน เพื่อดูภาพรวมของผลการวิเคราะห์ทั้งหมด โดยผัง Radar Analysis จะเป็นการรวมข้อมูลทุกส่วนที่เราได้กรอกลงไปโปรแกรม ได้แก่ ข้อมูล จปฐ. กชช.2ค. และข้อมูลอื่น ๆ เข้าด้วยกัน แล้ววิเคราะห์ออกมาในภาพรวม

หมายเหตุ: หมู่บ้านสามารถใช้ผลการวิเคราะห์จาก Radar Diagram ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพียงตัวใดตัวหนึ่ง หรือ Radar Analysis ที่ใช้การวิเคราะห์แบบรวมข้อมูลทั้งหมด ได้โดยขึ้นอยู่กับเวทีประชาคมของหมู่บ้าน

3.) เทคนิคการแปลความข้อมูล

3.1) การแปลความ Radar Diagram และ Radar Analysis

จากการกรอกข้อมูล จะเห็นได้ว่าร้อยละไม่ผ่านเกณฑ์ของข้อมูล จปฐ. และระดับปัญหาของข้อมูล กชช.2ค. มีค่าคะแนนที่ต่างกันระหว่างสองชุดข้อมูล และโปรแกรมได้ทำการแปลงข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเชิงปริมาณเรียบร้อยแล้ว เพื่อการนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยผังเรดาร์ห้าเหลี่ยม ซึ่งจะสะท้อนภาพของผลการวิเคราะห์ทั้งหมดออกมาพร้อมกันได้อย่างชัดเจน

3.1.1) ผังเรดาร์ห้าเหลี่ยม หมายถึง หัวข้อการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อแสดงถึงผลการวิเคราะห์ปัญหาแต่ละด้าน ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.1.2) ค่าคะแนนใน มีกำหนดค่าตั้งแต่ 0, 1, 2, และ 3 หมายถึงระดับปัญหาในแต่ละด้านของหมู่บ้าน

3.1.3) กราฟเส้น แสดงข้อมูลแต่ละกลุ่มที่นำมาวิเคราะห์ให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น และคำอธิบายกำกับตามสีของกราฟเส้นนั้น ๆ เช่น สีน้ำเงิน = ข้อมูล จปฐ., เส้นสีแดง = ข้อมูล กชช.2ค, เส้นสีเขียว = ข้อมูลอื่น ๆ และเส้นสีฟ้า = ข้อมูลในภาพรวม

3.1.4) การแปลค่า เพื่อให้ง่ายในการวิเคราะห์ สามารถจัดกลุ่มค่าคะแนนในสเกลดังนี้ กลุ่มที่ 1 ค่าคะแนนอยู่ในช่วง 0-1 แสดงถึงสถานะปัญหาว่า มีปัญหามาก

กลุ่มที่ 2 ค่าคะแนนอยู่ในช่วง 1-2 แสดงถึงสถานะปัญหาว่า มีปัญหาปานกลาง

กลุ่มที่ 3 ค่าคะแนนอยู่ในช่วง 2-3 แสดงถึงสถานะปัญหาว่า มีปัญหาน้อย หรือไม่มีปัญหาเลย

3.1.5) ผลการวิเคราะห์ การเลือกประเด็นในการพัฒนาทั้ง 5 ด้านนั้น หมู่บ้านควรเลือกด้านที่มีระดับปัญหามากที่สุด หรือค่าคะแนนในสเกลอยู่ใกล้ 0-1 เป็นอันดับแรก หรือประเด็นที่มีค่าคะแนนช่วงที่ 1-2 เป็นอันดับสอง และค่าคะแนนช่วง 2-3 เป็นอันดับสาม ตามลำดับ จากปัญหามากไปจนถึงปัญหาน้อย นอกจากนั้นหมู่บ้านยังสามารถเลือกประเด็นในการพัฒนาตามความสำคัญของข้อมูลที่มีผลกระทบโดยตรงกับหมู่บ้านได้อีกรูปแบบหนึ่ง

◆ **ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน** ในส่วนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน เมื่อผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญของหมู่บ้านผ่านการวิเคราะห์ SWOT และใช้โปรแกรม CIA แล้วสามารถนำข้อมูลนั้นมาระบุปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านได้ โดยปัญหาความต้องการของหมู่บ้านนั้นประชาชนจะต้องกำหนดว่าในหมู่บ้านมีปัญหาอะไร สาเหตุของปัญหานั้นเกิดขึ้นจากอะไร และจะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร โดยจะต้องเรียงลำดับปัญหาความต้องการตามความสำคัญเพื่อให้ง่ายต่อการที่ส่วนราชการจะหยิบยกปัญหาเหล่านั้นเพื่อดำเนินการแก้ไข หากนอกเหนือจากศักยภาพของหมู่บ้าน นอกจากนี้หมู่บ้านอาจแบ่งกลุ่มปัญหาความต้องการ ออกเป็นแต่ละด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข โภค ด้านการศึกษา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

◆ **ส่วนที่ 4 โครงการ/กิจกรรมการบูรณาการแผนพัฒนาหมู่บ้าน** ในส่วนนี้หมู่บ้านจะต้องนำปัญหาความต้องการของหมู่บ้าน หรือศักยภาพของหมู่บ้านที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลมาแล้ว ดำเนินการเพิ่มเติมดังนี้

- 1) กำหนดรายละเอียดชื่อโครงการ งบประมาณที่คาดว่าจะใช้ และผู้รับผิดชอบเบื้องต้น
- 2) จัดประเภทของโครงการ/กิจกรรมดังกล่าว 3 ประเภท ได้แก่ โครงการ/กิจกรรมที่หมู่บ้านดำเนินการเอง โครงการ/กิจกรรมที่หมู่บ้านจะดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น และโครงการ/กิจกรรมที่ให้หน่วยงานอื่นดำเนินการแทน
- 3) จัดโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในด้านต่างๆ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรฯ ด้านความมั่นคง และด้านบริหารจัดการ
- 4) นำโครงการ/กิจกรรม นั้นบรรจุลงในปฏิทินการปฏิบัติงานโดยกำหนดระยะเวลาสำหรับการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ต่าง ๆ โดยแยกปฏิทินเป็น 3 ส่วน ตามประเภทของโครงการ/กิจกรรม คือ ทำเอง ทำร่วม และทำให้

ตัวอย่างโครงการทำเอง ➡ เช่น โครงการธนาคารขยะบุญ

โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์หมู่บ้าน โครงการอบรมการประกอบอาชีพโดย
ปราชญ์ชาวบ้าน โครงการปฏิบัติธรรมประจำเดือน เป็นต้น

ตัวอย่างโครงการทำร่วม ➡ เช่น โครงการส่งเสริมการแปรรูป

ขยะรีไซเคิล โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กเพื่อสาธารณะ โครงการ
ขุดลอกคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตรในหมู่บ้าน เป็นต้น

ตัวอย่างโครงการทำให้ ➡ เช่น โครงการจัดสร้าง

ถนนลาดยางภายในหมู่บ้าน โครงการอบรมการผลิตสินค้าอินทรีย์ โครงการ
จัดสร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เป็นต้น

◆ **ส่วนที่ 5 การทบทวนแผนพัฒนาหมู่บ้าน** โดยกำหนดให้เมื่อหมู่บ้านดำเนินโครงการ/กิจกรรม ตามปฏิทินการปฏิบัติงานครบรอบปีแล้ว ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน จัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อ
แจ้งสรุปผลการดำเนินงานในรูปปีที่ผ่านมาแก่ประชาชนในหมู่บ้านทราบ ถึงความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรค
ของการดำเนินการตามแผนพัฒนาหมู่บ้านในปีที่ผ่านมา ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะจาก
กรรมการหมู่บ้าน ประชาชน ส่วนราชการ และภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบการปรับปรุง
แก้ไขแผนพัฒนาหมู่บ้าน โครงการ/กิจกรรม ที่จะดำเนินการในปีต่อไป ซึ่งการทบทวนแผนพัฒนาหมู่บ้านนั้น
กำหนดให้จัดทำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยการทบทวนแผนพัฒนาหมู่บ้านควรพิจารณาถึงการดำเนินการ ดังนี้

1) ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน เรียกประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อสรุปผลการ
ปฏิบัติงานในรอบปีที่ผ่านมา และรับฟังความคิดเห็นก่อนจัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน

2) คณะกรรมการหมู่บ้านจัดประชุมย่อยโดยเชิญชวน ประชาชน ส่วนราชการ สถานศึกษา และภาค
ส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทบทวนแผนพัฒนาหมู่บ้านเบื้องต้น สรุปปัญหาอุปสรรค ความสำเร็จของหมู่บ้าน
ข้อสังเกตต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลเพิ่มเติมที่เปลี่ยนแปลงจากปีก่อนหน้า ตลอดจนโครงการที่ต้องการดำเนินการต่อ
หรือโครงการใหม่ที่จะดำเนินการในปีถัดไป เพื่อประกอบการพิจารณาทบทวนแผนพัฒนาหมู่บ้านประจำปีใน
ที่ประชุมประชาคมหมู่บ้าน

3) คณะกรรมการหมู่บ้านจัดประชุมประชาคมหมู่บ้านตามแนวทางที่กรมการปกครองกำหนด
เพื่อนำเสนอผลสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ ข้อมูลเพิ่มเติมของหมู่บ้าน โครงการ/กิจกรรมที่จะ
ดำเนินการต่อเนื่อง และโครงการ/กิจกรรมใหม่ที่จะดำเนินการในปีถัดไปให้ที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านรับทราบ
และลงมติรับรองการทบทวนแผน

4) คณะกรรมการหมู่บ้านสรุปมติที่ประชุม และจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม ตลอดจนรายชื่อ
ของผู้เข้าร่วมประชุมไว้เป็นหลักฐาน และประธานคณะกรรมการหมู่บ้านลงนามรับรองแผนพัฒนาหมู่บ้าน
หลังจากผ่านการทบทวนแล้ว

◆ **ส่วนที่ 6 เรื่องอื่นๆ** เป็นส่วนที่สามารถบรรจุข้อมูลเพิ่มเติมของหมู่บ้านได้ตามที่คณะกรรมการ
หมู่บ้านและประชาชนเห็นสมควร เช่น ภาพถ่ายหลักฐานการปฏิบัติงาน หลักฐานการประชุมประชาคมหมู่บ้าน
ข้อมูลสำคัญต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ทำเนียบคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การให้ความเห็นชอบและรับรอง

1) เมื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ร่วมกับทุกภาคส่วนจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านตามรูปแบบที่กำหนดเรียบร้อยแล้ว ให้ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน จัดให้มีการลงมติรับรองแผนพัฒนาหมู่บ้านดังกล่าวจากประชาชนผู้เข้าร่วมประชุม ทั้งนี้ ผู้ที่สามารถลงมตินั้นได้ต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเลือกผู้ใหญ่บ้านตามที่กล่าวมาแล้ว โดยใช้หลักการหนึ่งสิทธิหนึ่งเสียงและให้ถือหลักการเสียงข้างมาก ในกรณีที่มีการลงมติรับรองแผนพัฒนาหมู่บ้าน แล้วมีคะแนนเสียงรับรองไม่ถึงร้อยละ 50 ของผู้เข้าร่วมประชุมประชาคม ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ปรับปรุงแผนพัฒนาหมู่บ้านตามที่ที่ประชุมประชาคมเสนอ แล้วให้กำหนดวันประชุมประชาคมอีกครั้งหนึ่งภายใน 7 วัน และหากมีการลงมติอีกครั้งหนึ่งแล้ว มีคะแนนเสียงรับรองไม่ถึงร้อยละ 50 ให้ประธานคณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจชี้ขาดในการลงนามรับรองแผนพัฒนาหมู่บ้านได้

2) ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จัดทำสรุปการประชุมประชาคมหมู่บ้าน ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในที่ประชุม รวมถึงหลักฐานในการร่วมประชุมอื่น ๆ อาทิ ภาพถ่าย ลายมือชื่อผู้เข้าร่วมประชุม เป็นต้น พร้อมติดประกาศสรุปการประชุมประชาคมหมู่บ้านให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบ และจัดส่งให้กับที่ทำการปกครองอำเภอ

ขั้นตอนที่ 6 การประสานและการใช้แผน

ตามที่กระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและระดับตำบล พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในแผนพัฒนาแต่ละระดับอย่างชัดเจน โดยได้กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยเมื่อมีการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ต้องดำเนินการ ดังนี้

1) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จะต้องประสานแผนพัฒนาหมู่บ้าน ให้กับ ก.บ.ต. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบลภายในเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี และหมู่บ้านอาจจัดส่งแผนฯ ให้แก่หน่วยงานอื่นที่เห็นสมควร เช่น ภาคเอกชนในพื้นที่ สถานศึกษา และส่วนราชการอื่น ๆ เป็นต้น

2) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้เอง และหรือโครงการ/กิจกรรมที่ร่วมกับหน่วยงานภายนอกร่วมดำเนินการ แล้วเก็บรวบรวมผลการดำเนินการไว้เป็นข้อมูลผลงานของ กม. และผลงานของหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 7 การตรวจสอบและติดตามผล

1) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ติดตามผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแผนพัฒนาหมู่บ้าน ในส่วนที่หมู่บ้านดำเนินการเอง ทั้งที่ใช้งบประมาณและไม่ใช้งบประมาณ ในด้านความร่วมมือของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ความคืบหน้าของการดำเนินการตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมดังกล่าว

2) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ติดตามผลการประสานเชื่อมโยงแผนฯ กับหน่วยงาน/องค์กร ที่ได้จัดส่งแผนพัฒนาหมู่บ้าน ให้ว่า กิจกรรม/โครงการดังกล่าว ได้รับการตอบสนองหรือไม่อย่างไรรวมทั้งติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมที่หน่วยงานภายนอกเข้ามาดำเนินการในหมู่บ้านว่าเป็นอย่างไร

ขั้นตอนที่ 8 การทบทวนและปรับปรุงแผน

1) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) สรุปผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแผนพัฒนาหมู่บ้านหลังจากที่ดำเนินการแล้วเสร็จแล้วในรอบปี

2) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จัดทำร่างปรับปรุงแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตามข้อมูลที่ได้จากการสรุปผลการดำเนินการของแผนพัฒนาหมู่บ้านปีก่อนหน้า ในประเด็น ความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค พร้อมเสนอแนวทางแก้ไข ทั้งนี้หมู่บ้านอาจเพิ่มเติมข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดทำร่างแผนพัฒนาหมู่บ้านประจำปีต่อไปได้ตามสมควร โดยใช้แนวทางการตามกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) นำร่างแผนพัฒนาหมู่บ้านที่ผ่านการทบทวนแล้ว เข้าสู่ที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วน และลงมติรับรองแผนพัฒนาหมู่บ้านของปีถัดไป

*การจัดทำแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น : โดยนายชำนาญ มีคำ ผู้อำนวยการกลุ่มงาน
แผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น*

การจัดทำแผนชุมชน

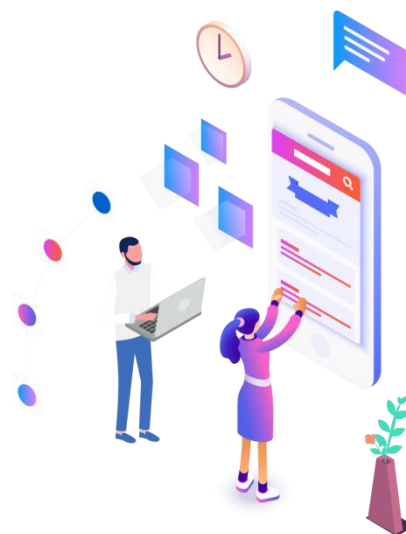
กลไกการจัดทำแผนชุมชน

แผนชุมชน จัดทำในชุมชนของเทศบาลตำบล (ที่ไม่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และเมืองพัทยา ผ่านคณะกรรมการชุมชน ซึ่งแต่งตั้งโดยผู้บริหารท้องถิ่น

กระบวนการและรูปแบบการจัดทำ แผนพัฒนาและแผนชุมชน

คณะกรรมการชุมชน พิจารณากำหนดวันที่เหมาะสมในการจัดเวทีประชุมชุมชน โดยขอความเห็นชอบจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อผู้บริหารฯ อนุมัติแล้วให้แจ้งคณะกรรมการชุมชน และส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เข้าร่วมเวทีประชุมด้วย ตามแนวทางกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด

แนวทางการจัดประชุมประชาคมชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนฯ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการจัดทำ/ทบทวนแผนชุมชน

1. คณะกรรมการชุมชนประชุมพิจารณากำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการประชุมประชาคมเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนฯ เพื่อขอความเห็นชอบจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน ก่อนการประชุมประชาคม

2. เมื่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เห็นชอบวันเวลาในการจัดประชุมประชาคมฯ ให้แจ้งประธานกรรมการชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดประชุม และมีหนังสือแจ้งส่วนงานราชการและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทราบถึงวัน เวลา และสถานที่จัดประชุมประชาคมชุมชนพร้อมส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุม

3. ในการประชุมประชาคมชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนฯ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำ/ทบทวนแผนชุมชนให้ประธานกรรมการชุมชนจัดให้มีการลงชื่อในวันประชุม พร้อมตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมประชุมเฉพาะประชาชนในชุมชน โดยพิจารณาจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (อายุ 18 ปี บริบูรณ์ในวันประชุมประชาคมชุมชน) และมีชื่อในทะเบียนบ้านในเขตชุมชนหรืออาศัยอยู่ในชุมชนนั้นไม่น้อยกว่า 6 เดือน กรณีที่ผู้ที่ไม่ใช่ชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตชุมชนจะไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาจัดทำ/ทบทวนแผนชุมชน

4. ในการประชุมประชาคมชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนฯ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการจัดทำ/ทบทวนแผนชุมชนให้มีผู้มาประชุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ให้ประธานกรรมการชุมชนเรียกประชุมใหม่อีกครั้งภายใน 5 วัน นับจากครั้งแรก โดยในการประชุมครั้งที่ 2 หากมีผู้เข้าร่วมน้อยกว่าร้อยละ 50 ให้ถือว่าครบองค์ประชุมและดำเนินการประชุมประชาคมในชุมชนต่อไป

5. นอกจากการประชุมประชาคมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนฯ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการจัดทำ/ทบทวนแผนชุมชน เมื่อประชุมลงมติในเรื่องใดแล้วให้ประธานกรรมการชุมชนแจ้งให้ประชาชนในชุมชนทราบโดยทั่วกัน และถือปฏิบัติตามมติของการประชุม ทั้งนี้ มติดังกล่าวต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อระเบียบกฎหมายของทางราชการ

6. ให้คณะกรรมการชุมชนจัดทำสรุปรายงานประชุมและลงนามรับรองโดยประธานกรรมการชุมชน พร้อมแจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชน

1. ให้ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการชุมชนยกร่างแผนชุมชนจากข้อมูลแนวทางการพัฒนาชุมชนฯ ซึ่งพิจารณาจากการทราบบัญญา ความต้องการ และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนที่ได้จากการจัดประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการชุมชนและประชาคมชุมชน ทั้งนี้ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับการจัดทำและประสานแผนพัฒนาหมู่บ้าน การจัดทำและประสานแผนพัฒนาตำบล การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และการจัดทำและประสานแผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด ตามรูปแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดและเสนอคณะกรรมการชุมชนพิจารณาให้ความเห็นชอบ

2. คณะกรรมการชุมชนพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนชุมชนและเสนอประธานกรรมการชุมชน

3. ประธานกรรมการชุมชนอนุมัติและประกาศใช้แผนชุมชนภายใน 15 วันนับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการชุมชนเสนอ และปิดประกาศโดยเปิดเผยให้ประชาชนทราบโดยทั่วกันไม่น้อยกว่า 30 วัน

4. ให้ประธานกรรมการชุมชนแจ้งแผนชุมชนที่ประกาศใช้แล้วไปยังคณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการจัดทำแผนชุมชน ให้นำข้อมูลจากเวทีประชุมชุมชนข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค) มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนชุมชน พร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญแผนงาน/โครงการตามรูปแบบการจัดทำแผนชุมชนที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด

การประสานแผนและห้วงระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนา

แผนชุมชน คณะกรรมการชุมชนดำเนินการจัดทำแผนชุมชนส่งให้ประธานคณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ประธาน ก.บ.ต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ความรับผิดชอบระหว่างเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์

แผนพัฒนาท้องถิ่น ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจารณาโครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอรับการประสานโครงการตามบัญชีประสานโครงการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือโครงการของคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) เพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด พร้อมทั้งตรวจสอบโครงการดังกล่าวเพื่อให้โครงการเข้าช้อยกับแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติงานของส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่น และให้จัดทำบัญชีประสานโครงการพัฒนา เพื่อจัดส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการในช่วงเดือนกรกฎาคม

การบูรณาการและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่

1. ให้รวบรวมและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ผ่านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนา แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนความต้องการระดับอำเภอ เพื่อให้แผนมีความเชื่อมโยง สอดคล้องกันในทุกระดับเป็นแผนเดียวกัน
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ ก.บ.อ. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบล และ ก.บ.อ. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ และความต้องการระดับอำเภอ
3. ให้นำแผนพัฒนาอำเภอ แผนความต้องการระดับอำเภอ และแผนพัฒนาพื้นที่ระดับจังหวัด ไปประกอบการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัด

การสนับสนุนการดำเนินงาน

1. การดำเนินการของคณะกรรมการชุมชน ให้หน่วยงานหลักซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำแผนในแต่ละระดับและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณตามความเหมาะสม
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่พิจารณานำโครงการหรือกิจกรรมที่อยู่ในแผนพัฒนาอำเภอ และแผนความต้องการระดับอำเภอ แผนงานหรือโครงการระดับตำบล แผนงานหรือโครงการระดับชุมชน ไปประกอบการจัดตั้งค่าของงบประมาณหรือจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามอำนาจหน้าที่ โดยให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น เนื่องจากเป็นแผนงานโครงการที่ผ่านกระบวนการประชาคมของประชาชนในพื้นที่

การกำกับดูแล

1. ให้นายอำเภอมียหน้ากำกับดูแล และให้คำแนะนำในการประสานแผนพัฒนา หมู่บ้าน ชุมชน แผนพัฒนาท้องถิ่น ที่ดำเนินการในพื้นที่อำเภอ เพื่อให้การดำเนินการตามระเบียบนี้เกิดผลสัมฤทธิ์
2. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอกำกับดูแล และให้คำแนะนำเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาในระดับจังหวัด เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การประเมินแผนพัฒนา

แผนชุมชน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการประเมินผลแผนชุมชนตามแบบที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด และรายงานให้สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดทราบ

การจัดทำแผนพัฒนาตำบล : โดยนายธนโชติ จันทรวง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน

การจัดทำแผนพัฒนาตำบล ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ **ข้อ 9** ความว่า ในตำบลหนึ่งให้มีคณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า ก.บ.ต. โดยประกอบด้วย

ประธานกรรมการ ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบลที่นายอำเภอมอบหมาย

กรรมการ ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบล ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในตำบลที่นายอำเภอแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 3 คน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบล และผู้ทรงคุณวุฒิที่นายอำเภอแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 5 คน

กรรมการและเลขานุการ พัฒนาการผู้รับผิดชอบตำบล

การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิฯ ให้คำนึงถึงผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในระดับตำบล หรือมีประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับตำบล

ข้อ 10 ให้ ก.บ.ต. มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- รวบรวมข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค) และข้อมูลอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล
- รวบรวมแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน และแผนพัฒนาท้องถิ่นในตำบล เพื่อใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาตำบล
- จัดทำแผนพัฒนาตำบล ให้นำข้อมูลจาก 1) และ 2) มาวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ กลั่นกรอง ประมวลผลเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาตำบล และจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน หรือโครงการระดับตำบล รวมทั้งจัดทำแผนงานหรือโครงการในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่มีความคาบเกี่ยวตั้งแต่สองหมู่บ้านหรือสองชุมชนขึ้นไปเพื่อรองรับการพัฒนาและตอบสนองนโยบาย สำคัญเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในตำบล
- จำแนกแผนงานหรือโครงการระดับตำบลที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ระดับตำบล และจัดทำบัญชีประสานโครงการพัฒนา ส่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น
- จัดส่งแผนพัฒนาตำบล ให้ ก.บ.อ. ใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ และแผนความต้องการระดับอำเภอ
- ทบทวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลทุกปี เพื่อให้แผนงานหรือโครงการระดับตำบล เป็นปัจจุบัน

ข้อ 11 ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและดำเนินการพัฒนาศักยภาพ ก.บ.ต. ในการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาตำบล ทั้งนี้ **แนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล** ให้เป็นไปตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

กลไกในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ให้ กบต. เป็นกลไกหลักในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ จัดทำคำสั่งแต่งตั้ง กบต. เสนอนายอำเภอลงนามในคำสั่งแต่งตั้ง

กระบวนการและรูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

- ให้ กบต. ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาตำบล จำนวน 7,036 ตำบล
- กรณีไม่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อีก 219 ตำบล ให้คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ให้ถือว่าเป็นการจัดทำแผนเช่นเดียวกับแผนพัฒนาตำบล
- ส่วนรูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ให้ กบต. จัดทำแผนพัฒนาตำบลตามที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด

การจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ : โดยนายพรรัตน์ ศรีพรหม ผู้อำนวยการส่วนแผนงานยุทธศาสตร์ กองวิชาการและแผนงาน ผู้แทนกรมการปกครอง

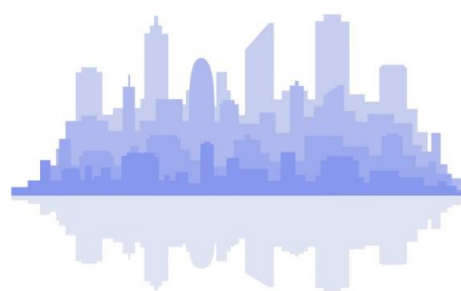
“อำเภอ” ในฐานะจุดเชื่อมต่อที่สำคัญ (Joint) ในการบูรณาการแผนในระดับพื้นที่

ส่วนกลาง

- เป็นหน่วยกำหนดยุทธศาสตร์
- เป็นหน่วยสนับสนุนความรู้ทางวิชาการใหม่
- รับผิดชอบการบริหารจัดการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายการพัฒนาที่กำหนด

ส่วนภูมิภาค (อำเภอ)

- ปรับบทบาทการบริหารจัดการ
- กำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ของอำเภอเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาระดับชาติและแนวทางการพัฒนาจังหวัด
- สะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ผ่านแผนฯ ระดับต่าง ๆ
- อาศัยเครื่องมือและกลไกระดับอำเภอ ได้แก่ กม. / ก.บ.ต. / ก.บ.อ. / ส่วนราชการ และ อบท. ในอำเภอ

ส่วนท้องถิ่น

- เป็นหน่วยที่ได้รับการกระจายอำนาจให้ตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการต่างๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเอง

คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.)

(๑) นายอำเภอ	ประธานกรรมการ
(๒) ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานหรือปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง	รองประธานกรรมการ
(๓) พัฒนาการอำเภอ	กรรมการ
(๔) ท้องถิ่นอำเภอ	กรรมการ
(๕) หัวหน้าส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ในระดับอำเภอ ที่นายอำเภอแต่งตั้งจำนวนไม่เกินสิบสองคน	กรรมการ
(๖) ผู้แทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอซึ่งคัดเลือกกันเอง ประเภทละหนึ่งคน ยกเว้นองค์กรบริหารส่วนจังหวัด และเมืองพัทยา	กรรมการ
(๗) ผู้ทรงคุณวุฒิที่นายอำเภอแต่งตั้งจำนวนไม่เกินห้าคน	กรรมการ
(๘) ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบสำนักงานอำเภอ	กรรมการและเลขานุการ
(๙) ข้าราชการสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด ที่ท้องถิ่นจังหวัดมอบหมายจำนวนหนึ่งคน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
(๑๐) ข้าราชการในสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ที่นายอำเภอแต่งตั้งจำนวนหนึ่งคน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการตาม (๕) (๖) และ (๗) มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

ผู้ทรงคุณวุฒิ นอ.แต่งตั้งจากผู้มีความสามารถด้านการพัฒนาระดับอำเภอ (เช่น ป.ชมรมกำนันฯ ส.สภาเกษตร ป.สภาวัฒนธรรม ด้านการศึกษา(ป.กลุ่มโรงเรียน) หรือมีประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ รวมทั้งด้านภาคประชาสังคมและภาคเอกชน (ผู้แทนหอการค้า NGO)

องค์ประชุมและการประชุม ก.บ.อ. (อนุโลมตามหมวด 5 ม.79 กม.ว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง) ต้องมาประชุมอย่างน้อยก็หนึ่งจึงจะเป็นองค์ประชุม นัดประชุมแจ้งหนังสือ ไม่น้อยกว่าสามวัน

หมวด 3 การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาอำเภอ

ข้อ ๓๒ ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการบริหารงานอำเภอ (กบอ.) ที่นายอำเภอแต่ละอำเภอมีคำสั่งแต่งตั้งตามหนังสือกรมการปกครอง ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๕.๑/ว ๙๗๔๕ ลงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๒ เรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕) ฉบับทบทวนในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.) ตามระเบียบนี้ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.) ตามระเบียบนี้ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ

กระบวนการและรูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ

ก.บ.อ. นำกรอบทิศทางในการพัฒนาอำเภอและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด มาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ และแผนความต้องการระดับอำเภอ โดยมีระยะเวลาสอดคล้องกับห้วงเวลาของแผนพัฒนาจังหวัด ต้องดำเนินการในช่วงระหว่างเดือน พฤษภาคม – มิถุนายน

ในกระบวนการนั้นจะต้องเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนการประกาศใช้ โดยที่ทำการปกครองจังหวัดยกร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกลั่นกรองแผนพัฒนาอำเภอ เสนอให้รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่รับผิดชอบเรื่องแผนพัฒนาจังหวัดพิจารณาก่อนเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบและลงนามในคำสั่งแต่งตั้ง ซึ่งมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ผู้แทนหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด จำนวนไม่เกิน 5 คน เป็นคณะทำงาน โดยเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มภารกิจด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน กลุ่มภารกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลุ่มภารกิจด้านการเกษตรกลุ่มภารกิจด้านสังคม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวของกลุ่มภารกิจด้านความมั่นคง จำจังหวัดเป็นคณะทำงานและเลขานุการ ทำหน้าที่หลักในการปฏิบัติหน้าที่เลขานุการคณะทำงานฯ และผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัด เป็นคณะทำงานและเลขานุการร่วม และให้นายอำเภอเข้าชี้แจงข้อมูลแผนพัฒนาอำเภอต่อคณะทำงานกลั่นกรองแผนพัฒนาอำเภอ และเมื่อคณะทำงานฯ ได้พิจารณากลั่นกรองแผนพัฒนาอำเภอแล้ว จะนำเข้าการประชุม ก.บ.จ. เพื่อทราบ ห้วงเวลาของการเสนอแผนพัฒนาอำเภอ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบผ่านคณะทำงานกลั่นกรองแผนพัฒนาอำเภอ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือนมิถุนายน

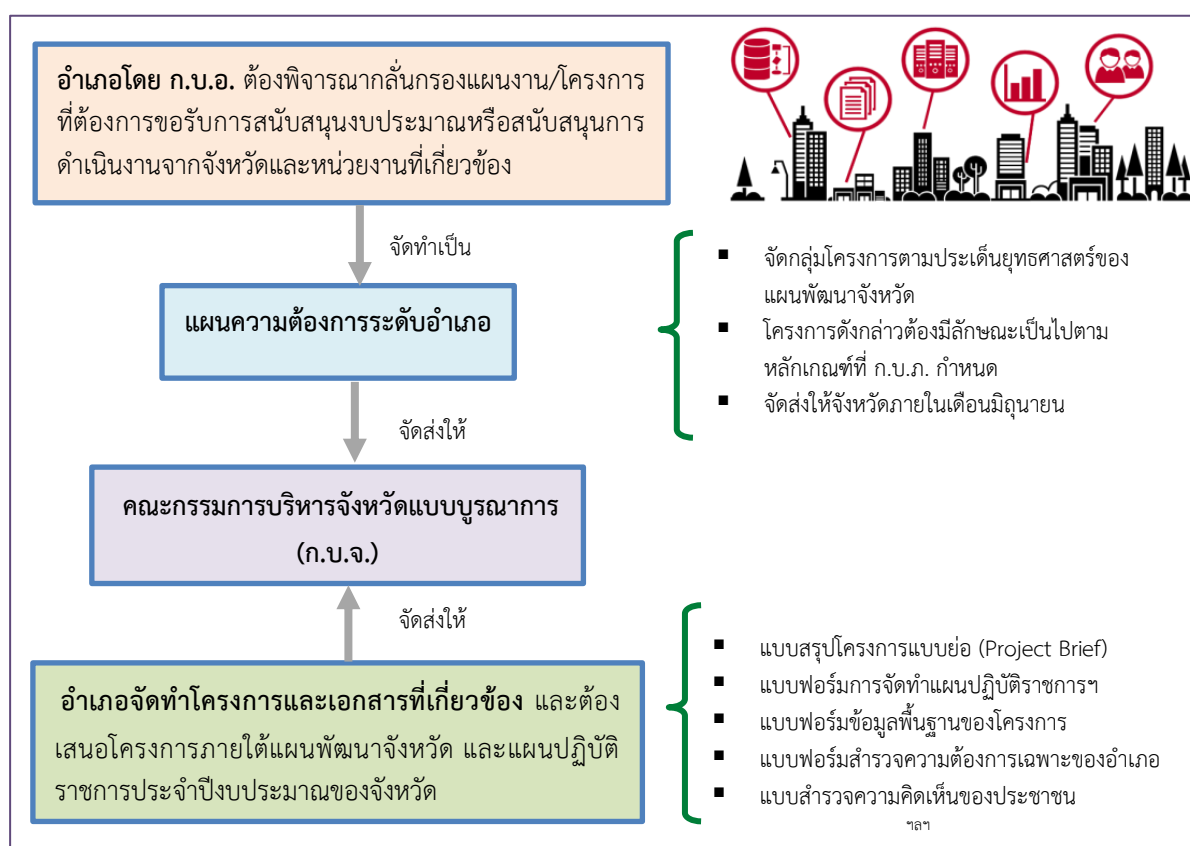
บทบาทหน้าที่ของอำเภอในการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ

อำเภอโดย ก.บ.อ. ต้องจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ

ด้วยการนำกรอบทิศทางและยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัด (Top-down) จากแผนพัฒนาจังหวัด ฉบับทบทวน (พ.ศ. 2561-2565) พร้อมกับรวบรวมข้อมูลปัญหาและความต้องการของประชาชน (Bottom-up) จากแผนพัฒนาระดับต่างๆ ในพื้นที่อำเภอ มาจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) และให้ ก.บ.อ. มีมติที่ประชุมรับรองและจัดส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเห็นชอบ จากนั้น ก.บ.อ. จึงประกาศใช้แผน โดย นายอำเภอ เป็นผู้ลงนามในประกาศ พร้อมจัดส่งแผนพัฒนาอำเภอให้หน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้ง อปท. ในพื้นที่ทราบ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างยั่งยืนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

บทบาทหน้าที่ของอำเภอในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด

ผลที่คาดว่าจะได้รับในการดำเนินงานระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล พ.ศ.2562

